

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ

Кафедра обліку і контролю в сфері публічного управління

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему

ОБЛІКОВІ ТЕОРІЇ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Виконала: студентка 1 курсу групи ОМом-11
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-наукова програма – Міжнародний облік
Грицюк І.І.

Керівник: д.е.н., професор Лучко М.Р.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECST _____

Члени комісії:

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (прізвище та ініціали)

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. Ознаки постіндустріального суспільства як нового соціально-економічного ладу XXI сторіччя.....	5
2. Вплив постіндустріалізму на розвиток теорії бухгалтерського обліку.....	9
3. Структура теорії обліку постіндустріального суспільства.....	15
ВИСНОВКИ.....	19
СПИСОК ВКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	22
ДОДАТКИ.....	24

ВСТУП

Актуальність теми. Формування та розвиток постіндустріального суспільства супроводжується якісною зміною місця теоретичного знання та інформації у економічному житті та діяльності суб'єктів господарювання. Трансформація та розвиток соціально-економічних умов діяльності зумовлюють виникнення особливого типу економічних відносин та розуміння інформації як предмета господарської діяльності і одного з основних ресурсів виробництва.

В економіці постіндустріального типу зростає роль обліку у становленні і використанні знань економічного спрямування, а тому облікова наука потребує досліджень теоретичного характеру, що спрямовані на визначення основних елементів теорії та трансформації облікової системи в контексті можливостей створення інформаційних ресурсів з урахуванням потреб бізнесу і зовнішніх користувачів, оскільки події, які відбуваються в економічному житті постають перед керівниками та працівниками як неконтрольовані та непередбачувані. Змінюється філософія бізнесу, виробничі процеси не є вирішальним фактором ефективності, а тому нового підходу вимагає і система інформаційного забезпечення менеджменту, основою якої, на макроекономічному рівні становить облікова система.

З урахуванням вимог часу система обліку може виконувати свої завдання з широкого спектру інформаційних ресурсів лише за умови формування відповідної часу теорії. Мова йде про зміни, пов'язані з природним розширенням кола об'єктів обліку, набуттям системою гнучкості в застосуванні традиційно існуючих і уведені принципово нових методів створення інформації, розуміння онтологічної суті обліку, принципів і законів функціонування облікової системи та зміною ролі бухгалтера в управлінні господарськими процесами через можливості розширення обсягу інформаційних процесів.

Виходячи з цього, тема міждисциплінарної курсової роботи є актуальним науковим дослідженням, що має важливе теоретичне й практичне значення.

Мета і завдання дослідження. Метою курсової роботи є визначення основних елементів теорії обліку для постіндустріального суспільства.

Для досягнення мети в міждисциплінарній курсовій роботі сформульовано такі завдання:

- дослідити сутність постіндустріального суспільства та його вплив на зміну форм господарювання і способів економічного мислення, інформаційне середовище підприємств та інформаційні запити користувачів;

- визначити сутність обліку в умовах постіндустріального суспільства;

- сформулювати структуру облікової теорії в постіндустріальному суспільстві;

- запропонувати загальні принципи теорії обліку постіндустріального суспільства.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку теоретичних знань облікової науки в умовах становлення постіндустріального суспільства.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку та розробка його структури в контексті становлення постіндустріального суспільства.

Методи дослідження. Основою дослідження є системний підхід до вивчення явищ та процесів в постіндустріальному суспільстві. Методологія і методика спрямовані на дослідження розвитку обліку в умовах постіндустріального суспільства. Інформаційною базою дослідження є чинні нормативно-правові документи, аналітичні звіти міжнародних агентств, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, інформація з мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна полягає у виокремленні ознак постіндустріального суспільства, які мали як прямий так й опосередкований вплив на становлення та розвиток теорій бухгалтерського обліку.

1. Ознаки постіндустріального суспільства як нового соціально-економічного ладу XXI сторіччя

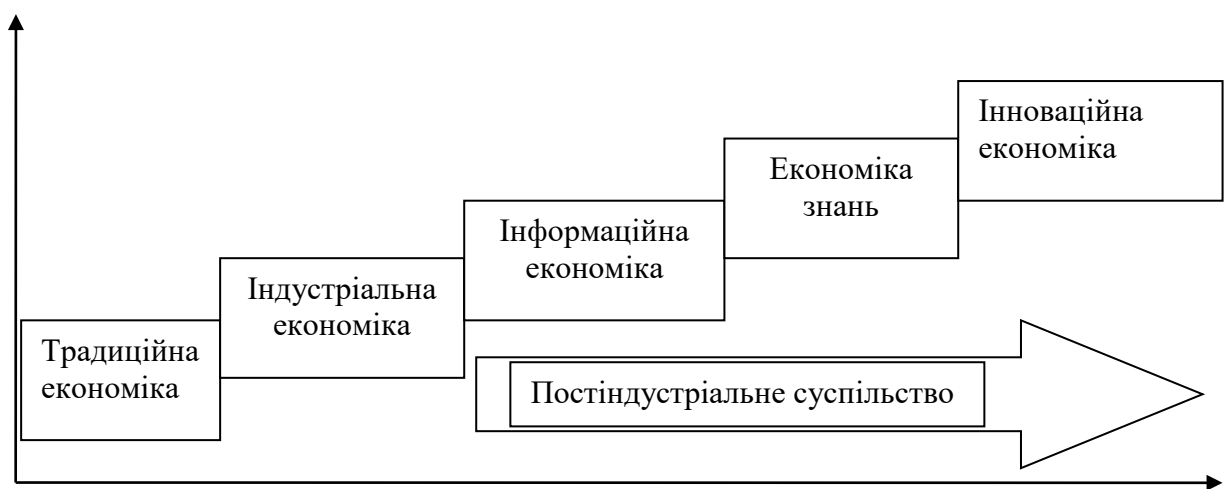
Сьогодні ми є свідками впливу світової фінансової кризи на економіку України: спад обсягів виробництва, ознаки нестабільності в банківському секторі, зростання курсу долара до гривні (у порівнянні із минулими роками), валового зовнішнього боргу України та ін.. Але ж остання криза – не поодиноким явищем розладу функціонування інститутів ринкової економіки та індустріального суспільства, а системний процес переходу до нової стадії цивілізаційного зростання – стадії становлення постіндустріального суспільства, що пов'язана зі значними змінами як в інститутах самого суспільства, так і в економічній сфері. Отже, постає необхідність обґрунтування нової системи принципів та методів пізнання економічної дійсності.

Існують різні трактування поняття "постіндустріальне суспільство". Деякі вчені ототожнюють його з "постіндустріальною економікою". З одного боку, постіндустріальне суспільство – це теоретична абстракція, такий тип соціально-економічного ладу, що прийшов на зміну суспільству індустріальному, будь то "економіка знань", що широко вживається економістами заходу, чи економіка нового типу. У будь-якому випадку, використовуючи термін "суспільство майбутнього", мають на увазі таке суспільство, де домінує сфера послуг над матеріальною сферою, інформація та знання стають основними факторами економічного зростання, творчість стає універсальною робочою діяльністю.

В економіці постіндустріального суспільства переважає інформаційний сектор, головну роль відіграють процеси створення і використання знань, інформація є виробничим ресурсом, товаром, послугою та засобом обміну, бізнес використовує інформацію для підвищення конкурентоспроможності й ефективності. Основним фактором становлення інформаційного суспільства визнано технологічний прогрес, який змінює його економічну структуру і передбачає переведення виробничих потужностей на інноваційний шлях розвитку. Становлення постіндустріального суспільства та інформаційної економіки в Україні є

неминучим процесом, оскільки людство перейде до п'ятого, а згодом шостого техніко-технологічного укладу [14, с. 44-45].

Встановлено, що постіндустріальна економіка є системою з присутніми її внутрішніми ефектами, а саме: екзогенна теорія економічного зростання замінюється ендегенною, помітними стають експоненціальний характер зростання та дія закону зростаючої віддачі. Всі стадії розвитку економіки послідовно розвиваються і формують постіндустріальне суспільство (рис. 1.1).

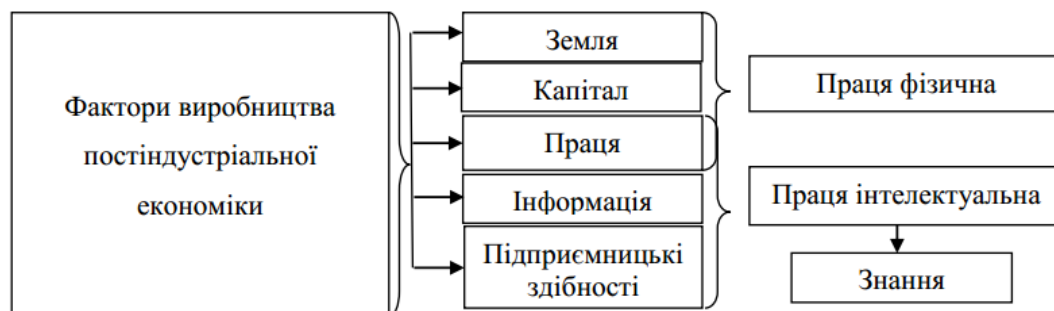

Примітка. Джерело [14, с. 107]

Рис. 1.1 Розвиток економічних відносин у постіндустріальному суспільстві

Виявлено, що формування постіндустріального суспільства пов'язано з різними типами економічних відносин і проходить такі етапи становлення: переважання послуг, сервісу і торгівлі у структурі економіки (так званий перехідний період); інформація стає одним з основних факторів виробництва і формується інформаційне суспільство; формування інтелектуального типу економіки, де інформація стає товаром, а до основних факторів виробництва додаються знання та здатність їхнього створення і використання (рис. 2). Інформація, яка створена в інформаційній системі підприємства, використовується управлінською

системою і перетворюється в знання, які дають можливість для ефективного використання наявних факторів виробництва.

Примітка. Джерело [14, с. 147]

Рис. 1.2 Фактори виробництва постіндустріальної економіки

Технологічні парадигми зумовлюють трансформацію мисленнєвих процесів, розуміння економічних, інформаційних, управлінських, суспільних впливів на господарську діяльність, що приводить до глибоких структурних змін у розвитку цивілізації XXI ст. При переході до постіндустріального суспільства відбувається відхід від економіки, що базується на науково-технічній раціональності та імперативах технічного зростання, до сучасного розуміння її суті, основою розвитку якої є постнекласична парадигма розвитку, що характеризується нелінійною динамікою і системно-синергетичною доктриною. Встановлено, що економіка в постіндустріальному суспільстві – це економіка знань, де головним економічним ресурсом є інформація та знання, які становлять самостійну економічну цінність і присутні в кожному виді економічної діяльності, приріст яких сприяє ефективному зростанню і розвитку економіки.

Глобальний індекс інновацій характеризує показники інноваційної діяльності 126 країн, які становлять 90,8% населення світу та 96,3% від світового ВВП за 80-ма показниками, серед яких інновації, політика, освіта, інфраструктура, складність ведення бізнесу тощо. Очолюють рейтинг Швейцарія, Нідерланди, Швеція, Великобританія, Сінгапур, Сполучені Штати Америки, а Україна посіла 43 місце у світі та 30 – в європейському регіоні, покращивши свої позиції з 2017 р. (50 позиція з 127 країн) на 7 пунктів,

а з 2016 р. (56 зі 128 країн) – на 13 пунктів. Аналіз рейтингів за субіндексами для України вказує на постійне їхнє покращення за показниками «креативність» (з 77 місця у 2014 р. на 45 у 2018 р.), у тому числі за показником «нематеріальні активи» – 13 позиція, «креативні товари та послуги» – 86 позиція, «онлайн креативність» – 57 позиція [11, с. 68].

На основі проаналізованих даних і рейтингів встановлено, що у світі формується постіндустріальне суспільство. Проте немає такого суспільства, яке повністю відповідатиме поняттю інформаційного з точки зору економіки, технології, культури тощо. Є суспільства, які прямують до реалізації таких визначень, створюючи технотронну культуру, інформатизуючи всі сторони життя і економіку, сприймаючи інформацію як субстанцію поряд з матерією та енергією, яка визначає всі аспекти суспільного життя. Філософія культури такого суспільства є ідеальним простором (що прямує до ідеалу), основу якого становить оновлений неогуманізм, постгуманізм, постмодернізм, інвайронменталізм (екофілософія), холізм. Україна не є лідером цього процесу, проте демонструє позитивну тенденцію у цьому напрямі розвитку.

Встановлено, що особливий тип економічних відносин зумовлює появу корпорацій нового типу, діяльність яких базується на розумінні залежності від обміну інформацією та знаннями, впровадженні гнучких процесів виробництва, трактуванні інформації як предмета своєї діяльності та основного ресурсу виробництва, високій мобільності капіталу (в тому числі людського), використанні електронних послуг та електронних розрахунків, криптовалюти і зростанні джерел формування капіталу. Бюрократичне управління змінюється на управління «адхократичними» групами, ієрархія структур спрощується для швидкої реакції на зміни та прийняття рішень. В економічній системі кількість транзакцій зростає в рази, масиви інформації для опрацювання та передачі також збільшуються в геометричній прогресії. В цих умовах облік перетворюється з другорядної системи, яка має задовольняти потреби держави в інформації, на

комплементарну систему для управління. Особливостями управління в «економіці знань» визначено такі: здатність бізнесу до оновлення та адаптації через змінні умови існування; зростання частки інтелектуальної складової у собівартості продукції; розвиток віртуальних підприємств; формування і розвиток нових видів менеджменту; переважання стратегічного менеджменту в загальній системі управління; якісне удосконалення інформаційної та комунікаційної бази; модернізація культури виробництва з урахування нових вимог [10, с. 169].

Облікова наука в умова становлення нового типу господарювання потребує досліджень комплексного характеру, що дають змогу вирішити проблему створення інформаційних ресурсів, які спрямовані на підвищення рівня знань учасників економічних відносин. Ця проблема пов'язана з такими напрямками – розробка нової теорії облікового відображення фактів, пошук нових методів отримання інформації, розробка системи обліку нового типу, підготовка фахівців для практичної роботи, здатних самостійно створювати моделі обліку з урахуванням потреб бізнесу і зовнішніх користувачів.

2. Вплив постіндустріалізму на розвиток теорії бухгалтерського обліку

Постіндустріальна економіка впливає на розвиток бухгалтерського обліку на трьох рівнях – на рівні розвитку теорії обліку, його організації ведення та рівні комп'ютерної реалізації. Це також можна прослідкувати на основі системного аналізу впливу постіндустріальної економіки на систему підприємства і систему бухгалтерського обліку, де рівень ведення обліку уособлюють методи і принципи бухгалтерського обліку, рівень організації обліку – форма організації обліку, а рівень комп'ютерної реалізації – форма ведення обліку.

Так як основний ресурс постіндустріального суспільства - інформація і знання. Постіндустріальне суспільство в доповнення до трудової теорії вартості

залучає теорію вартості, засновану на знаннях. Д. Белла, класика теорії постіндустріальної економіки, його визначення постіндустріального суспільства як суспільства, в економіці якого пріоритет перейшов від виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя, в якому клас технічних спеціалістів став основною професійною групою, а впровадження нововведень залежить від досягнень теоретичного знання стало еталоном дефініції про нове суспільство.

Бухгалтерський облік в умовах створення нового типу господарювання потребує досліджень комплексного характеру, що вирішують проблему створення таких інформаційних ресурсів, які сприяють підвищенню рівня знань учасників економічних відносин. Ця проблема пов'язана з такими напрямками як:

1. розробка нової теорії облікового відображення фактів;
2. пошук нових методів отримання інформації;
3. розробка системи обліку нового типу;
4. підготовка фахівців для практичної роботи здатних самостійно створювати моделі обліку з врахуванням потреб бізнесу і зовнішніх користувачів [10, с. 175].

Загибель індустріалізму має вплив на систему обліку та змушує до радикальних змін у формуванні його теорії. Події, які відбуваються в економічному житті людства постають перед керівниками неконтрольованими, незрозумілими та непередбачуваними.

У зв'язку з цим виникають управлінські кризи з пагубними їх наслідками, що потребує внесення коректив в теорію та практику ведення обліку, які полягають у розробці підсистеми створення інформації оперативного та стратегічного характеру, адже соціально-економічні процеси не є лінійними та строго прогнозованими а сила впливу факторів на систему і прогнозування можливих їх наслідків вимагають розуміння майбутніх подій та імовірності їх настання.

В період постіндустріалізму облік перетворюється з другорядної системи, яка покликана задовольняти потреби держави в інформації на комплементарну систему до управління, що не може існувати без інформаційних ресурсів створених обліковою системою. Імовірний вплив особливостей постіндустріальної економіки на систему обліку відображено в таблиці (Додаток А).

Для розуміння сценарію розвитку теорії обліку та виявлення її особливостей в постіндустріальній економіці потрібно комплексно дослідити тенденції розвитку управління. До особливостей розвитку управління в відносять:

- здатність бізнесу до оновлення та адаптації через змінні умови існування;
- ріс значення інтелектуальних ресурсів та людського капіталу;
- ріст частки інтелектуальної складової у собівартості продукції;
- розвиток віртуальних підприємств;
- глобалізація;
- формування і розвиток нових видів менеджменту;
- ріст спектру стратегічного менеджменту в загальній системі управління;
- якісне удосконалення інформаційної та комунікаційної бази;
- модифікація культури виробництва з урахуванням нових вимог споживачів.

Незважаючи на необмежені властивості облікової системи щодо створення інформації для управління, сучасним система обліку, що використовуються на підприємствах, властиві такі недоліки:

- формується ретроспективна інформація, переважно фінансового характеру;
- в системі знаходять відображення не всі аспекти діяльності підприємства (існують проблеми з адекватним відображенням інтелектуального капіталу, маркетингових, логістичних, трансакційних, факторингових та інших

витрат, які не мали місця в діяльності підприємств минулих періодів розвитку економіки);

- не генерує інформацію про економічні, соціальні, психологічні впливи на розвиток підприємства [9, с. 32].

Одним з головних факторів гнучкості управління в умовах невизначеності є:

- створення систем стратегічного обліку і аналізу параметрів зовнішнього середовища, функціонування яких дозволяє визначити сфери зовнішніх впливів і відповідні їм групи факторів зовнішнього мікро- та макросередовища;

- визначення групи факторів, які потрібно відслідковувати межах моніторингу; здійснювати збір зовнішньої інформації та проводити оцінку суттєвості впливів параметрів зовнішнього середовища на роботу підприємства;

- проведення системного аналізу взаємодії параметрів зовнішнього макросередовища і зовнішнього мікросередовища, а також внутрішнього середовища підприємства.

Ефективність обліково-аналітичного забезпечення системи управління в умовах нестабільності середовища існування підприємства досягається шляхом раціонального поєднання підсистем створення інформації фінансового, управлінського та стратегічного характеру.

Інформаційне суспільство ставить такі вимоги до обліку, які спонукають формувати систему створення інформації з певним рівнем інтелектуальності, для задоволення інформаційних потреб користувачів. Щоб зрозуміти рівень інтелектуальності системи обліку, необхідно визначити цілі, які поставлені перед підприємством і завдання, які потрібно вирішити.

Основними особливостями системи обліку в сучасному суспільстві є те, що вона повинна:

- бути спроектована конкретно для кожного підприємства;

- бути гнучкою і при необхідності, легко адаптуватися до нових процесів, які виникають в ході господарської діяльності;
- формувати фінансові, не фінансові та прогнозні показники.

При розробці системи створення інформації на основі інтелектуального підходу всі принципи обліку мають бути зрозумілі співробітникам і керівникам структурних підрозділів, а проміжна внутрішня звітність використовуватися ними для більш ефективного вирішення управлінських завдань різних рівнів.

Подальша трансформація облікової системи повинна відбуватися з врахуванням викликів ринкового середовища та адаптації до них, а з іншого боку, орієнтуватися на максимально ефективне використання наявного потенціалу підприємства, що актуалізує необхідність наукового обґрунтування визначення обліку.

Конкурентні переваги отримують ті компанії, які намагаються привнести у свою діяльність елементи унікальності, інноваційності, винахідливості. Прихильність споживача, впізнаваний бренд, корпоративний клімат і культура, клієнська база, інструменти розширення кола клієнтів - всі ці та інші фактори формують ринкову вартість і досягаються в більшій мірі завдяки інтелектуальним зусиллям працівників та достатністю інформаційних ресурсів.

Облікова система не пропонує методи адекватної оцінки інтелектуального, людського, структурного, клієнтського капіталу, через що нематеріальні активи використовують в економіці досить хаотично і нерационально, рідко розглядається в якості основного ринкового продукту компанії. В межах нормальної облікової моделі фірми не існує методів всебічної оцінки і відображення нематеріальних елементів.

Природою цих активів є інформація, їх суть визначається не їх фізичною формою, а роллю в економічному житті фірми і способах отримання корисності. Уникнення чи нейтралізація проблем оцінки нематеріальних активів або зведення їх до виключно вартісного відображення є основним викликом облікової системи постіндустріальної цивілізації.

Незважаючи на пріоритет інформаційної діяльності перед матеріальним виробництвом, матеріалістичний підхід не втрачає свого важливого значення (виробництва матеріальних благ є значимим для суспільства), а трансформується його форма при збереженні змісту (перехід від масового виробництва до індивідуального) [10, с. 248].

Таким чином, ускладнення інформаційного середовища функціонування підприємств в умовах розвитку постіндустріального суспільства та нової економічної формації вимагають скрупульозного дослідження проблем теорії обліку. З огляду на важливість інформаційних ресурсів для управління, їх стратегічний характер та важливу роль в складному і динамічному середовищі господарювання, вони повинні стати головним об'єктом вивчення в теорії обліку. Інформаційні ресурси є інноваційними за своїм змістом та функціями, їх багатофункціональність дозволяє ефективно використовувати всі інші ресурси підприємства, підвищують якість управління, сприяють ресурсозбереженню та росту продуктивності і технічного рівня виробництва.

Сучасна економічна наука, під впливом суспільного розвитку, прогресує і вимагає від обліку враховувати надбання інших наук, запозичувати нові прийоми і розвивати методи створення інформації. Назріла потреба визначення нового змісту облікової теорії, розвитку методології та інструментарію, існує необхідність у виділенні нових об'єктів обліку та представлення інформації про них у системі звітності. Щодо організації облікової системи в умовах динамічних змін та ускладнення інформаційного середовища функціонування підприємств, то потрібно організувати інформаційну систему так, щоб працівники могли мати постійний доступ до необхідної їм інформації в певному конкретному випадку, виключати при цьому можливість «інформаційного перевантаження» співробітників. Обліковці повинні своєчасно фіксувати і опрацьовувати дані/інформацію, критично важливу для певного бізнесу, попереджуючи дублювання одних і тих же інформаційних потоків, які циркулюють в різних підрозділах, скоротити час на пошук

інформації та уникати невиправданих витрат на створення інформаційних ресурсів дотримуючись принципу економічності [2, с. 44].

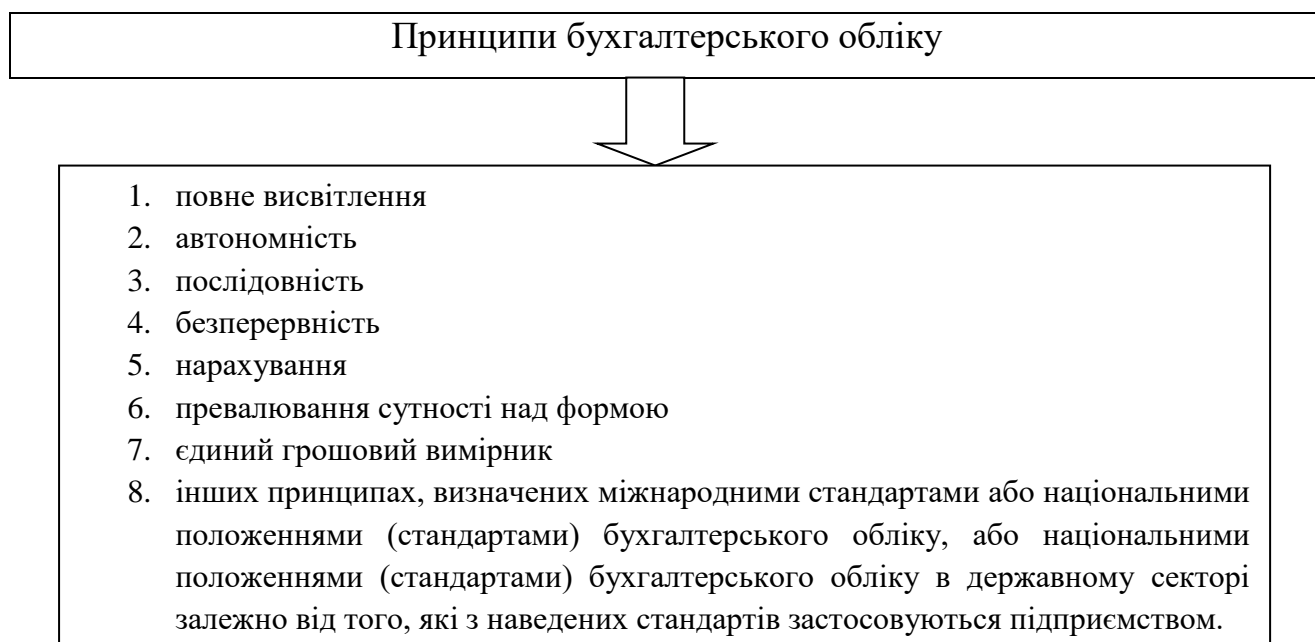
3. Структура теорії обліку постіндустріального суспільства

Теорія набуває певної форми лише тоді, коли послуговується принципам, які слід розуміти як основні засади і правила проектування системи обліку, що є імперативами або бажаними властивостями системи.

Основними положеннями, на яких ґрунтується теорія, є принципи та постулати. Саме принципи є вихідними поняттями, які обґрунтовуються всіма іншими елементами теорії й становлять певну структуру цієї теорії. Від обґрунтованості принципів облікової науки та відповідності їх науковим критеріям залежить структура облікової теорії.

Цінність теорії залежить від закладених в її основу принципів як вихідних базових положень науки. Отже, основним елементом у структурі теорії, що визначає її зміст, є «принцип» який утворює верхній рівень теорії разом з основними поняттями, судженнями і законами.

В наукових, навчальних і методичних публікаціях описані принципи обліку в тій чи іншій редакції серед них такі (Рис. 3.1).

Примітка. Джерело [1]

Рис. 3.1 Принципи бухгалтерського обліку

Ці принципи не відображають концептуальних засад загальної теорії обліку, тому їх можна застосовувати лише до підсистеми фінансового обліку. Крім того, віднесення окремих з них до рангу принципів є спірним питанням: наприклад як єдиний грошовий вимірник, що є основою ведення подвійного запису.

Для системи, що складається з трьох підсистем, принципи мають містити те, що характерне для цілого, не повторюючи принципів підсистем.

Л. Чайковська, доводячи пріоритет інтересів користувачів обліку, пропонує до принципів обліку віднести принципи прозорості та нейтральності [7, с. 16], які суперечать один одному.

Т. Тереньтьєва поділяє принципи обліку на три групи:

- принципи структури (майнової відокремленості, часового визначення фактів господарської діяльності);
- принципи оцінювання (неперервності діяльності, обачності);
- принципи бухгалтерської звітності (повноти, своєчасності, переваги змісту над формою, суперечності, раціональності) [7, с. 17].

Основними базовими принципами інформаційної теорії обліку є:

- принцип повноти інформації, трактування якого полягає в тому, що інформація завжди недостатня для апріорного судження про всі можливі результати діяльності, особливо в перспективі, а тому постійно потрібно вивчати інформаційні запити;
- принцип оптимальності (ефективності) - вся інформація має формуватися з огляду на отримання оптимуму з точки зору корпоративних і соціальних інтересів;
- принцип синергізму, за якого основними характеристиками економічної діяльності й не статика, а динаміка, а інформація в системі обліку створюється за мінімального впливу суб'єктивного фактора;
- принцип раціональної прозорості, який передбачає врахування інформаційних запитів користувачів (держави, суспільства, контрагентів тощо)

та відкритість інформації в тій мірі, в якій вона не впливає на інтереси економічної безпеки економічного агента.

Ідея облікової теорії постіндустріального суспільства полягає в тому, що облікова система є основним джерелом інформації про економічну реальність, внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства [10, с. 235].

Зрілість наукової теорії, глибина її висновків, спроможність відобразити глибинні процеси і закономірності значною мірою залежить і від зрілості, виваженості й досконалості наукових понять, якими вона оперує. Поняттям вважається форма мислення, що підпорядкована процесу пізнання сутності явищ, процесів та узагальнення їх ознак.

Систему теорії обліку утворюють необхідні та найбільш істотні елементи, стійкі, повторювані зв'язки й відношення між сутностями. Відповідно основним науковим поняттям в інформаційній теорії обліку є сутність інформаційного продукту, що визначає предмет науки.

Об'єктом інформаційної теорії обліку є факти для інформаційного відображення явищ і процесів господарської діяльності підприємства з його внутрішніми та зовнішніми зв'язками. До сукупності об'єктів теорії зараховуємо також теоретичні узагальнення про окремі об'єкти матеріального та нематеріального світу економічної реальності [3, с. 21].

Важливою особливістю наукової теорії є внутрішня замкнутість її як систем, що відображає конкретну сферу дійсності.

Теорія пізнання потребує формулювання законів як необхідних, суттєвих стійких і повторюваних у часі відношень між явищами, доведених тверджень у межах теорії, яка пояснює об'єктивні факти та зв'язки між вихідними поняттями теоріями теорії та процесами реальності.

Традиційна теорія обліку не дає розуміння, за якими законами функціонує облікова система. В праці М. Пушкаря «Метатеорія обліку або якою повинна бути теорія» висвітлюється проблема законів обліку, де сформульовано такі закони:

1. закон відображення фактів в інформаційній системі;

2. закон відображення змін в об'єктах обліку;
3. закон подвійного запису;
4. закон вартісного відображення об'єктів обліку;
5. закон зростання і розгортання інформація інформації [8, с. 245-247].

Отже, облікова система в умовах становлення постіндустріального суспільства повинна стати не лише системою констатації фактів про фінансовий стан господарюючого суб'єкта, а трансформуватися у систему моніторингу та створення інформаційних ресурсів для управління. Сучасна інформаційна парадигма в обліку надає процесу пізнання низку суттєвих рис і тенденцій, одна з яких пов'язана з новими інформаційними процесами, які вимагають осмислення на загальнотеоретичному та конкретно-науковому рівні.

Теорія обліку, адаптуючись до вимог постіндустріалізму потребує переосмислення поняття інформації та інформаційних. В сучасній системі обліку спостерігається обмеженість інформаційного різноманіття, неефективне використання технологій, дисбаланс в сторону отримання кількості інформації, без врахування її цінності, що зумовлює труднощі в управлінні нею. М. Пушкар у своїх працях наголошує, що осмислена мета обліку – проектування системи, здатної генерувати інформацію, яка стає стратегічним ресурсом в постіндустріальному суспільстві. Якщо ж система обліку є основним генератором інформації для управління, то цілком природною виглядає потреба вивчення інформації та інформаційних ресурсів теорією обліку. Перед обліковою системою стоять завдання адаптації до нових умов, ріст обсягів інформації, її важливості для управління, переосмислення її ролі та змісту у сучасному суспільстві що вимагає удосконалення форм і методів обліку.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення важливої наукової проблеми, що полягає у розробці теорії обліку в умовах становлення постіндустріального суспільства. За результатами дослідження зроблено такі висновки, що постіндустріальна формація характеризується зростанням ролі інформації та інтелектуальної праці у господарській діяльності. У цих умовах кардинально змінюється мета обліку, яка переорієнтовується на задоволення інформаційних потреб користувачів в управлінській та стратегічній інформації, що отримана в режимі реального часу.

Економіка постіндустріального суспільства зумовлює переорієнтацію інформаційних потреб користувачів на управлінську і стратегічну інформацію та інформацію про зовнішнє середовище бізнесу, що потребує виходу за межі можливостей подвійного запису і розширення традиційної диграфічної парадигми до інформаційної, де підґрунтям науки є економічні факти та їх цілеспрямована обробка, спрямована на задоволення інформаційних потреб користувачів.

Основними причинами розширення облікової парадигми та формування нової теорії обліку постіндустріального суспільства є недоліки традиційної облікової теорії та поява нетрадиційних об'єктів облікового спостереження, які не можуть бути адекватно відображені методом подвійного запису. Передумовами формування теорії обліку постіндустріального суспільства є такі: перехід до гуманістичних і природоорієнтованих концепцій, ускладнення ринкових відносин та глобалізація світової економіки, зміна характеру і структури виробництва, формування нових парадигм управління; перехід від економіки, що базується на капіталі, до економіки знань, що базується на інформації про ринки; формування нового типу економічної поведінки; множинність комунікацій та контрагентів, зростання інформаційних потреб та запитів з боку користувачів; динамічність зовнішнього і внутрішнього середовищ бізнесу,

що зумовлює постійні зміни структури управління; визначення інформації як основного ресурсу управління; наявність причинно-наслідкового зв'язку між якістю інформації і зростанням продуктивності праці.

Постійний розвиток науки призводить до виникнення протиріч між науковими теоріями, суперечностей між теоріями і досвідом. За невідповідності обліку сучасному стану соціально-економічного розвитку у теорії обліку виникають «велика антиномія», що полягає у невідповідності інформації, яку дає фінансова звітність, запитам і потребам бізнесу.

об'єктів і побудови на їхній основі інформаційних моделей бізнесу для задоволення інформаційних потреб користувачів.

Основною функцією науки є розробка і теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність, а метою – опис, пояснення та передбачення процесів і явищ дійсності, які складають предмет її вивчення. Такій меті й функціям обліку більшою мірою відповідає «інформаційна теорія обліку» як сукупність знань, що розкривають сутність обліку як науки і динамічної системи, яка спрямована на збір та обробку емпіричних фактів і перетворення їх на інформацію на основі фундаментальних ідей, принципів, законів, зводячи їх в єдину систему. Основу інформаційної теорії обліку становить гіпотеза про те, що інформація є системоутворюючим фактором, змістом функціонування облікової системи та її результатом.

Поняття «інформація» як базовий елемент облікової теорії постіндустріального суспільства передбачає розуміння ролі мисленневих процесів у пізнанні економічної реальності та створенні інформаційних матриць з метою формування на її основі моделей поведінки об'єктів/суб'єктів економічної діяльності.

Облікова інформація відображає зміст відносин, що виникають у процесі діяльності економічного агента та його адаптації до зовнішнього середовища, незалежно від форми представлення цієї інформації.

Теорія обліку постіндустріального суспільства розглядає інформацію

як процес програмної генерації реальності з точки зору інформаційного моделювання економічних та соціальних явищ.

Важливим елементом облікової теорії та практики є поняття «професійне судження», яке визначається рівнем досвідченості фахівця [16] оскільки вибір методів моніторингу та способів оцінки фактів формує уявлення користувачів про фінансовий та соціально-економічний стан бізнесу, його ефективність, соціальну значущість і відповідальність. Основу цінності облікової інформації становить її корисність для конкретного управлінського рішення. Цінність облікової інформації детермінується її якісними характеристиками: релевантністю, надійністю, достовірністю, зіставністю, повнотою, дієвістю, оптимальністю та регулярністю. Визначення ефективності використання інформації характеризує її змістову частину, тобто реальний або розрахований ефект, який досягається користувачем інформації в результаті її використання. Ефект використання інформації є реалізованою частиною економічного потенціалу інформації.

Отже, необхідність адаптації обліку до вимог міжнародних стандартів і гармонізації облікових систем в єдиному економічному просторі створює передумови якісно нового розвитку обліку на основі інтеграції різних його видів, представлення обліку як системи, що формується з підсистем з визначеними завданнями, методами та інструментарієм.

Перспективи подальших досліджень полягають у можливості розвитку обліку як науки в умовах функціонування інформаційного суспільства, а також в контексті практичного застосування отриманих знань суб'єктами господарської діяльності через відповідність створюваної в системі обліку інформації економічним реаліям та ефективність прийняття управлінських рішень. Цілісна теорія обліку надасть можливість узагальнити, систематизувати та отримати систему знань студентам вищих навчальних закладів, сприятиме розвитку наукових досліджень з проблем удосконалення облікової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: [http:// zakon.rada.gov. ua/go/996-14](http://zakon.rada.gov.ua/go/996-14)
2. Ачкасов А. Є., Косяк А. П. Конспект лекцій з дисципліни «Організація обліку», Х.: ХНАМГ, 2010. 134 с.
3. Барановська Т. В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Нац. аграр. ун-т. К., 2014. 21 с.
4. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. К., 2014. С. 194-251.
5. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку. К.: 2000, 692 с.
6. Войналович О. П. Організація бухгалтерського обліку: теоретикометодичні засади : дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Житомир, 2006. 309 с.
7. Жук В.М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: мотивація досліджень. *Стан і перспективи розвитку обліковоінформаційної системи в Україні*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2014 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 15-19.
8. Загородній А. Г., Партін Г. О., Пилипенко Л. М. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики. 4-е вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2012. 550 с.
9. Кіндрацька Л. М. Теорія бухгалтерського обліку: сучасні реалії оновлення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 12. С. 30-33.
10. Легенчук С. Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки. Житомир: ЖДТУ, 2010 652 с.
11. Петрик О. А. Вплив процесу глобалізації на розвиток обліку. *Облік, аналіз і контроль в системі управління підприємством: теорія і практика*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (19-21 червня 2009 р.); від. ред. З.В. Герасимчук. Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2018. С. 67-69.

12. Семанюк В. З. Стандартність і креативність підсистем обліку. *Сучасні проблеми розвитку системи обліку в Україні* : монографія / за ред. д. е. н., проф. М. С. Пушкаря. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. С. 36-60.

13. Семанюк В. З. Розвиток теорії обліку в контексті сучасного економічного знання. Бухгалтерські наукові дослідження в ЖДТУ. *Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу* : монографія. Житомир : ЖДТУ, Вид. Євенок О. О., 2017. С. 94–123

14. Семанюк В. З. Інформаційна теорія обліку в постіндустріальному суспільстві : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 392 с.

15. Семанюк В. З., Рожелюк В. М. Принципи формування інноваційно-інвестиційної політики підприємств. *Економічні науки*. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. 2011. Вип. 12. Ч. II. С. 282–284.

16. Khorunzhak N. , Koshchynets M., Kondriuk L. Institutional Foundations of Audit quality and Audit activities in Ukraine. **The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances**, [S.l.], n. 3-4, p. 67-76, sep. 2019. ISSN 2410-9274. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2018.03.067>.

Вплив особливостей постіндустріальної економіки на систему обліку

Особливості економіки постіндустріального суспільства	Вплив на систему обліку
Докібернетичне розуміння інформації змінюється на розуміння та усвідомлення впливу інформації на процеси управління та функціонування і розвиток будь-яких систем	Зростання ролі облікової інформації в економічних процесах через систематичне і безпосередньо її створення якісне вдосконалення інформаційної та комунікаційної складової управління розвиток концепції співвідношення «інформації та ентропії»
Поява в корпоративній структурі елементів хаосу і нестабільності	Необхідність інформації оперативного характеру про фактори впливу на підприємство, створення інформації про проблемні аспекти діяльності
Формування і розвиток нових видів менеджменту, зміна управлінського процесу в бік динамічної співпраці самоорганізованих груп працівників	Зростання потреби в управлінській інформації про всі бізнес-процеси та фактори зовнішнього середовища діяльності бізнесу в розрізі запитів користувачів
Об'єктами управління стають не матеріальні об'єкти, а символи, образи, інтелект, знання	Поява нових об'єктів спостереження, представлення інформації про які виходять за межі єдиної вартісної оцінки
Перетворення отриманої і накопиченої інформації в знання	Зростання вимог до інтелектуальності облікової системи та креативного підходу в процесах створення інформації
Імовірнісний, а не абсолютний характер поведінки складних економічних систем, ріст спектру стратегічного менеджменту в загальній системі управління	Потреба у створенні прогнозованої інформації для зниження ризику прийняття помилкових управлінських рішень
Здатність бізнесу до оновлення та адаптації через змінні умови існування	Потреба у відображенні в обліковій системі не лише інформації про внутрішнє середовище діяльності, а й про зовнішнє оточення бізнесу
Ріст значення інтелектуальних ресурсів та людського капіталу	Необхідність облікового відображення інформації про інтелектуальний та людський капітал, розробка методик визнання та оцінки нематеріальних складових бізнесу
Зростання частки інтелектуальної складової у продукції	Розширення методології оцінки та калькулювання з врахуванням нематеріальної складової продукції та послуг
Розвиток віртуальних підприємств і глобалізація, що змінює стратегії виробників, роботу з клієнтським капіталом, розвиток сервісних послуг	Врахування факторів глобалізації та кардинальних відмінностей окремих економік, сегментування ринків. Географічне розміщення виробничих потужностей не має вирішального значення, тому виникає потреба у формуванні інформації про трансакційні і логістичні витрати та їх оптимізацію

Модернізація культури виробництва з врахування нових вимог споживачів	Переоцінка цінностей крізь призму соціальної відповідальності бізнесу і задоволення інформаційних потреб стейкхолдерів, врахування взаємовпливу «інформації та сприйняття навколишнього світу»
Зміна інституційного середовища	Облікова інформація формується у розрізі підсистем в врахуванням запитів користувачів і впливу формальних та неформальних інституційних норм
Інформаційні технології змінюють можливості доступу до товарів і послуг, формується єдиний економічний ринковий простір, зростають можливості вибору та задоволення потреб	Споживачі потребують інформації про бізнес з метою формулювання своїх запитів та їх задоволення. Інформація про діяльність бізнесу стає однією з конкурентних переваг на ринку, в обліку виникає потреба врахування взаємовпливу «інформації та поведінки людини»
Переважання одиничного та малосерійного виробництва продукції, робіт, послуг, виникнення специфічних запитів споживачів	Формується інформація про індивідуальність та унікальність окремого товару чи послуги, виникає потреба у новітніх способах оцінки витрат та формування ціни
Формування динамічної споживчої культури та участь споживача у всіх етапах «життєвого циклу продукції», потреба у задоволенні унікальних запитів	Споживач стає учасником виробничого процесу, виробничі потужності переорієнтовуватися на вимогу споживача, виникає потреба оперативного інформаційного супроводу бізнес-процесів

Джерело: узагальнено на основі [14, с. 84]